

**ÖYKÜLER
&
MASALLAR**

Yevgeni İvanoviç Zamyatin (1884-1937) Rus yazar, dramaturg ve gemi mühendisidir. Babası Ortodoks papazı, annesi piyanisttir. Zamyatin, *Biz* adlı romanıyla anti-ütopya konusuna büyük okur kitlelerinin dikkatini çekmiş ilk yazardır: Eserin yazılış tarihi 1920, ilk Rusça baskısı 1924 yılında Prag'da gerçekleşmiştir, ilk İngilizce baskısı 1927 yılında yapılmıştır, Rusya'da çıkan ilk baskısı 1988 yılında olmuştur.

Zamyatin hem Çarlık Rusya hem de SSCB döneminde yazmış olduğu eserlerindeki “sapkın” düşünce ve uygulamalarıyla dikkat çeker. Bu başkaldırı, yazarın anılan devletlerin yönetimleriyle ve Sovyet Yazarlar Birliği ile ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur: Sovyet yönetimiyle arasındaki gerginlik Zamyatin'in yazmasının yasaklanmasıyla sonuçlanır. Bu, Zamyatin için çok ağır bir cezadır. Sonunda dönemin devlet başkanı Stalin'e “*Bu mektubun yazarı, ağır ceza almış bir mahkum, size cezasının başka bir şekilde çevrilmesi ricasıyla hitap ediyor.*” diye yazma cesaretini göstermiş ve kendisini yurtdışına sürmeleri için izin istemiştir: Zamyatin istediği izni Maksim Gorki'nin (1868-1936) yardımıyla almış ve 1931 yılının Kasım ayında ülkesinden ayrılarak Paris'e yerleşmiştir. Bununla birlikte yaşamının sonuna kadar SSCB'nin vatandaşı olarak kalmıştır.

Zamyatin “Otobiyografi”sinde çocukluğunu şöyle anlatır: “...piyanoda çalınan müzik eşliğinde büyüdüm: annem iyi bir müzisyendi. Yaklaşık dört yaşında okumaya başladım. Çocukluğum hemen hemen arkadaşsız geçti: arkadaşlarım kitaplardı. Dostoyevski'nin *Netoçka Nezvanovaya* ve Turgenev'in *İlk Aşk*'ını okurken duyduğum ürpertiği hâlâ hatırlarım. Bunlar eski, belki de korkunç şeylerdi. Gogol başkaydı.”

Yevgeni Zamyatin'in eserlerinden bazıları:

Romanı: *Biz* (1920).

Uzun öyküleri: Uyezdnoe (1912), Altır (1914), Na kuliçkah (1913), Adalılar (1917), Sever (1918), Biç boji (1935).

Kısa öyküleri: Afrika (1916), Resimler (1916), Dragon (1918), İnsan Avcısı (1918), Mağara (1920), Araplar (1922), Rus (1923), İks (1926), Taşkın (1929).

Masalları: Tanrı (1915), Melek Dormidon (1916), Pyotr Petroviç (1916).

Piyesleri: Ogni sv.Dominika (1920), Bloxa (1924)

Birsen KARACA,

1996 yılında YÖK kararıyla doktora yapmak üzere Moskova Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesine gönderildi. 1999 yılında Rus dili ve edebiyatı ve Ermeni dili ve edebiyatı alanlarında doktorasını tamamlayarak görevine döndü. 2002 yılında doçent, 2008 yılında profesör ünvanını aldı. Hâlen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde çalışmaktadır.

Edebiyat, çeviribilim ve Ermeni sorunu üzerine çok sayıda makalenin yazarı ve çevirmenidir.

Çalışmalarından bazıları:

Kitapları

Rus Edebiyatının Mihenk Taşları, Ankara: Hece, 2019.

Ermeni İddiaları ve Tamalgı Sorunu, Ankara: Tün, 2019.

Dostoyevski Okumaları, Ankara: Hece, 2018.

Rus Edebiyatının Açılımları, İstanbul: Kavis, 2010;

Sözde Ermeni Soykırımı Projesi/Toplumsal Bellek ve Sinema, İstanbul: Say, 2006.

Ermenice Öğreniyorum, Ankara: Kurmay, 2007 (ikinci baskı).

Doğu Ermenice Türkçe Sözlük, Ankara: Kurmay, 2007 (ikinci baskı).

Hazırladığı kitaplar

Dostoyevski Özel Sayısı, *Hece Edebiyat Dergisi*, 2cilt, sayı: 301, Ankara: Hece, 2022.

Rus Edebiyatı Öykü Antolojisi, İstanbul: Kavis, 2010 (İkinci baskı).

Çehov Öyküleri Seçkisi, İstanbul: Dünya, 2004.

Ermeni Edebiyatı Seçkisi, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000.

Çeviri Kitapları

Turgenev, *İlk Aşk*, İstanbul: Elfene, 2019 (İkinci baskı).

Dostoyevski, *Beyaz Geceler*, Ankara: Hece, 2018 (İkinci baskı).

Vasili İvanoviç Kuleşov, *Puşkin*, Ankara: Cümle, 2018 (İkinci baskı).

Çingiz Guseynov, *Muhammed, Memed, Memiş*, İstanbul: Roman Kahramanları, 2013.

Maksim Gorki, *Pepe*, Ankara: İmge, 2014 (İkinci baskı).

Zamyatin, *Sabaha Karşı Toprak Şifa Bulacak*, İstanbul: Kavis, 2010.

Anton Çehov, *Ateşler/Çukurda*, İstanbul: Dünya, 2004.

E.Uspenski, *Fedor Amca*, İstanbul: Beyaz Balina, 2006.

ÖYKÜLER & MASALLAR

Yevgeni İvanoviç Zamyatin

Rusça aslından çeviren:
Birsen Karaca

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ /	9
Zamyatin'in Eserlerinde İngiltere İmgesi/ Tatyana Davidova /	13

UZUN ÖYKÜ

Adalılar /	23
------------	----

KISA ÖYKÜLER

İnsan Avcısı /	83
Yevgeni Zamyatin'in "Dragon" Adlı Öyküsü Üzerine Sanat Dersi /	107
Fasılalarla Okuma/Tatyana Alekseyevna /	107
Dragon /	119
On Dakikalık Dram /	121

KÜÇÜK ÖYKÜLER/MİNYATÜRLER

ZERRECİKLER (1916-1918)

Divanda /	129
-----------	-----

Hayvanlar /	130
-------------	-----

Tramvay /	131
-----------	-----

Kar /	132
-------	-----

MASALLAR

Tanrı /	135
---------	-----

Melek Dormidon /	138
------------------	-----

Resimler /	141
------------	-----

Pyotr Petroviç /	142
------------------	-----

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

Bu kitapta, Zamyatin'in bir uzun (Adalılar), üç kısa (İnsan Avcısı, Dragon, On Dakikalık Dram), "Zerrecikler" başlığı altında toplanmış dört küçük öyküsü (Divanda, Hayvanlar, Tramvay, Kar) ve masalları (Tanrı, Melek Dormidon, Resimler, Pyotr Petroviç) yer almaktadır. Bunlara ilave olarak Zamyatin'in eserlerindeki sembollerin deşifre edilmesine destek vermek amacıyla, iki filoloğun "Zamyatin'in Eserlerinde İngiltere İmgesi" (T. Davidova) ve "Yevgeni Zamyatin'in 'Dragon' Adlı Öyküsü Üzerine Sanat Dersi" (T. Alekseyevna) başlıklı çalışmaları da seçkiye dâhil edildi.

Bu kitap hazırlanırken hedeflenen, Rus edebiyatında sapkın bir yazar olarak bilinen Zamyatin'in dünya görüşünü farklı açılardan tanıtmak, yazar tarafından farklı türlerde kaleme alınmış ve Türkçeye henüz çevrilmemiş eserlerini Türk okura tanıtılırken öykünün alt türleri (uzun öykü, kısa öykü, küçük öykü) arasındaki farkı hissettirmektir. Bu hedef çerçevesinde, yazarın kullandığı anlatı tekniklerinin özelliklerini, eserlerinde işlediği materyallerin nicelik ve niteliğini görmeye olanak veren öykü ve masallar yardımıyla olanaklar ölçüsünde genel bir tablo çizildi: Bu tabloya çağdaş Rus edebiyatında yoğun ilgi gören edebî masal türüne ait örnekler de dâhil edildi.

"Adalılar" ve "İnsan Avcısı"nda, yazarın gemi mühendisi olarak görevli gittiği ve iki yıl (1916-1917) yaşadığı Newcastle (İngiltere) ve Newcastle'daki teknolojiyle donatılmış. Bu öykü-

lerde her dakikası ayarlanmış ve bir saat kadar düzgün işleyen sosyal yaşam, eleştirel bir tutumla resmedilir. “İnsan Avcısı”, “Adalılar”dan doğmuş bir öyküdür. Dolayısıyla, içeriklerinde bu öyküleri birbirine bağlayan organik bağlar mevcuttur. Bu bağları bulmak konusunda bilgi desteğine gereksinim duyulması halinde T. Davıdova’nın “Zamyatin’in Eserlerinde İngiltere İmgesi” başlıklı makalesinde referans olabilecek analizlere ulaşılabilir. Ayrıca, 1924 yılında yayımlandığı zaman önce Sovyet yönetiminin gazabını Zamyatin’in üzerine çeken, sonra da dünya klasikleri arasına girmesini sağlayacak olan anti-ütopya konulu ilk ve tek romanı *Biz*’in doğmak üzere olduğunu hissettiren ilk işaretleri bu iki öyküde bulmak da okurlar için ilginç olacaktır. “Adalılar” ve “İnsan Avcısı”nı, Mayer ve Nietzsche’nin bilimsel görüşlerinin sanatsal sentezi olarak değerlendiren T. Davıdova’nın makalesi ise bu okuma yolculuğuna farklı bir boyut katacaktır. Ama biz, Rus araştırmacıya ilave olarak, Türk okurların bu öykülerde İngiliz filozof John Stuart Mill’in de olduğunu fark edeceklerini düşünüyoruz. Zira “Adalılar”da Avukat O’Kelly ve “İnsan Avcısı”nda Orgcu Bailey, anti-ütopya sözcüğünü ilk kez dikkatlerimize sunan Mill’e hem etnik kökenleriyle hem de dünya görüşleriyle hiç uzak değiller.

“Dragon” yazarın en zor ve sanatsal açıdan göz ardı edilmemesi gereken eserlerinden biridir. Bu öyküde gerçekle kurmaca ustaca harmanlanmıştır. Öykünün yazılış tarihi 1918. Dolayısıyla artık yazarın ilgi odağında Newcastle yerine kendi ülkesinde bir liman kenti, Peterburg vardır. Bu öyküde yazar ülkesinin geleceğiyle ilgili kaygılarını okuruna yoğun olarak hissettirir. Eserde bir efsane kahramanı olan dragon, gerçek yaşamda insanların arasındadır. Bir de teknoloji ürünü tramvay vardır: Bu tramvay insanların kaderini bu dünyadan meçhule taşır. Eser deşifre edilmesi gereken sembollerle doludur ve yalnızca Türk değil günümüz Rus okurları da bu öyküyü eserin yazıldığı dönemle ilgili bilgi eksiklerini gidermeden algılamakta zorlanıyor. O nedenledir ki edebiyat öğretmeni T. Alekseyevna’nın “Yevgeni Zamyatin’in ‘Dragon’ Adlı Öyküsü Üzerine bir Sanat

Dersi”, “Dragon”da yaratılan imgelerin algılanması için önemli bir rehberdir. T. Alekseyevna’nın çalışmasının bir başka özelliği ise kendi geliştirdiği fasılalarla okuma yöntemini tanıtmasıdır. T. Alekseyevna, önerdiği yöntemin başarısını yalnızca öğrencileri değil okurları üzerinde de test ediyor. Fasılalarla okuma yöntemi genç okurlara (özellikle de kendisine çok sıkıcıymış gibi gelen) edebiyat metinlerini büyük bir ilgiyle okuması için destek bilgileri verecek ve beceriler kazandıracaktır.

“On Dakikalık Dram” bir yazarın kurmaca dünyasındaki on dakikalık tramvay yolculuğunu konu alıyor. Öyküde geçen olaylar açıklamaya gereksinim duymayacak netliktedir.

Edebî masallara gelince. Bilindiği gibi masallar halk edebiyatına dâhil edilerek incelenir ve yazarları belli değildir. Ancak, Rus edebiyatında, uzunca bir zamandır süregelen bir gelenek vardır: Bu geleneği takip eden yazarlar, halk masallarını çağdaş edebiyatın kurallarına uygun olarak işleyerek okura yeniden sunuyorlar. Bu konuda Gogol’ün adını anmadan geçemeyiz. Onun Ukrayna halk masallarını tüm dünya okurlarına okuttuğu bilgisi edebiyatseverlerin dağarcığındadır. Rus edebiyat bilimcileri bu tür masalları kültürize masal olarak adlandırıyorlar. Kurmaca masallar ise konusu tamamen yazarın hayal ürünü olan eserlerdir. Zamyatin’in masallarını da elimizdeki verilerin yönlendirmesiyle sonuncu kategoride değerlendiriyoruz. “Resimler”in diğer üç masalla kıyaslanınca son derece naif bir konusu vardır. “Tanrı”, “Melek Dormidon” ve “Pyotr Petroviç”i ise masal tadında okurken insanlığın yüzlerce yıldır devam ettirdiği ve kanıksadığı için değişmezmiş gibi görünen pek çok değer yargısını Zamyatin’in (almış olduğu mühendislik eğitiminin kendisine kazandırdığı gözlem, algı, analiz ve sentez becerisini ve) sanat araçlarını kullanarak nasıl yıktığına, daha doğrusu farklı bakış açılarının da olabileceği konusunda okurunu nasıl ikna ettiğine tanıklık ediyoruz.

Birsen KARACA
15.05.2024/Ankara

Tatyana Davidova¹

ZAMYATIN'İN ESERLERİNDE İNGİLTERE İMGESİ²

Yevgeni Zamyatin'in eserlerinde ("Adahlar" ve "İnsan Avcısı"nda) iki bilimsel görüşün -Mayer ve Nietzsche'nin- sentezi olan İngiliz teması üzerine. Yazarın sanatının, "Gümüş Çağın"³ felsefi ve estetik arayışlarına, özellikle de Rus Sembolizmine yakınlığı.

Kendisini tanıyan Amerikalı şair B. Deitch'in ifadesine göre, Zamyatin uzun boyu, düzgün yapısı, sakalsız yüzü, kısa bıyığı ve mavi gözleriyle "Rustan daha çok Anglosakon ırkın temsilcilerine benzemektedir."⁴

¹ Tatyana Timofeyevna Davidova (1953), Filoloji doktoru, Moskova Politeknik Üniversitesinde profesördür. Rus edebiyatı alanında çok sayıda çalışmanın yazarıdır. Zamyatin'in sanatı konusunda değerli çalışmaları vardır. Yazarın özgeçmişine ilgili ayrıntı için bkz. M. Горький -Россия -мир, <http://gorkiy.rhga.ru/authors/davydovata-t/> (31.03.2024)

² Not: Tatyana Davidova, "Zamyatin'in Eserlerinde İngiltere İmgesi" başlıklı bu makalesinde ayrıca (konuyu dağıtmamak amacıyla buraya alınmayan paragraflarda) yazarın İngiltere imgesini işlediği "Pire" adlı piyesini de değerlendirmiştir. Bkz. Татьяна Давыдова, Образ Англии в творчестве Е. Замятина (1991). *DIPLOMA* <https://diplomba.ru/work/95490> (Erişim Tarihi: 9.02.2024)

³ Gümüş Çağ, Rus filologlar tarafından Rus edebiyatının 20.yüzyılın yirmili yıllarına kadar olan sürecini tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bu dönemde Rus edebiyatının, felsefesinin, tiyatrosunun, müziğinin, plastik sanatlarının, ama özellikle de Rus şiirinin çok başarılı örnekleri sunulmuştur.

⁴ Давыдова Т.Т., Евгений Замятин, М., 1991. С.25

Öyle ki İngiltere'den döndükten sonra yazara İngiliz lakabı verilmiştir. Gemi mühendisi olan Zamyatin İngiltere'ye 1916 yılının Mart ayında görevli olarak gitmiş ve orada yaklaşık iki yıl kalmıştır. Yazarın Büyük Britanya'daki, özellikle de Newcastle'da Tyne Nehri üzerindeki yaşamla ilgili izlenimleri eserlerinde işlediği İngiltere temasına yansımıştır. Bu eserler, *sanatla ilgili kaygılar çok daha geniş bir yer tutuyor olsa da* İngiliz karakterinin ve mantalitesinin özelliklerini yeniden üretme denemesi olması açısından ilginçtir: Bunlar 19. yüzyılda Alman bilim adamı Robert von Mayer tarafından formüle edilen enerjinin korunumu, dönüşümü, "yozlaşması" (düzenli dağılımı) ve entropi⁵ yasalarının, ayrıca Nietzsche'nin hayatın iki başlangıcı (Apollonian ve Dionysian) teorisinin sanatsal eleştirisidir. Zamyatin sonuncu teoriyi hem doğrudan doğruya F. Nietzsche'nin çalışmalarından hem de kendisine yakın olan simbolistlerin çalışmalarından yola çıkarak yorumlamıştır. Zamyatin'de birden fazla anlamı olan İngiltere imgesi işte bu iki bilimsel konseptin prizmasından geçerek ortaya çıkar.

Ekim devrimine kadar Bolşevik olan Zamyatin, bir İngiliz "kasabasında", Rus taşrasındayken kabul edemediği şeylerin aynısını görüyor: Bunlar, geleneklerin egemenliği, ikiyüzlülük ve yalancı sofuluk, tekdüzelik ve kurallı yaşamdır. Yalancı sofuluk, "Adalılar" (1918) öyküsünün ana motifidir: Bu eser bir İngilizin öyküsünden doğmuştur: Bu öykü "Londra'da yaşayan ve parklardaki âşıkları avlamak gibi çok garip meslekleri olan insanlarla" ilgilidir. Zamyatin "Zakulisı" ("Perde Arkasındakiler"⁶) başlıklı makalesinde "Adalılar"ın çözüm bölümü için yazdığı ilk versiyonun, daha sonra bağımsız bir öykü olarak "İnsan Avcısı"nda (1921) yaşamaya başladığını söylemiştir.

1916 yılının baharında İngiltere'den karısına yazdığı mek-

⁵ Fizikte Entropi, bir sistemin mekanik işe çevrilemeyecek termal enerjisini temsil eden termodinamik birim. İstatistikten teolojiye birçok alanda yararlanılır. Sistemlerdeki düzensizlik arttıkça, entropi de artar. Bu durum da faydalı (iş yapabilir) enerji miktarını azaltır. Faydasız enerjiyi (entropi) artırır. Eğer bir sistem tamamı ile düzenli ise entropisi sıfır olabilir. Bkz. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Entropi> (15.03.2010)

⁶ Замытин, Ев.И., *Закулисы //Как мы пишем*, Л., 1930, С.34.

tuplardan anlaşıldığına göre, İngiltere'nin Newcastle şehrindeki yaşam, Zamyatin'e tek düze ve kasvetli geliyordu. "<...> *bizzat Newcastle çok itici. Tüm sokaklar, tüm evler tek tip <...>*" "*Şehir büyük, ama katlanılmaz derecede sıkıcı. <...> Aptal aptal tiyatrolar, hareketli sinema türünde bir şeyler, erdemli İngiliz halkı... hüznün.*"⁷ Yazarın bu izlenimleri sanatsal olarak Jesmond imgesinde kırılmıştır.

"Adalılar" öyküsünde olayların geçtiği Jesmond'daki soylu burjuva muhit için, Apollonianca bir ölçü duygusu (Nietzsche'nin kastettiği anlamda), kendini sınırlandırma, sükûnet, yaşamın dış görünüşünün dondurulması yönündeki gelenek⁸ ya da Zamyatin'e göre entropi karakteristiktir. Bu, ayrıca Jesmond'daki muhitin temsilcilerinin, ironinin nüfuz ettiği kolektif portresinde ve aynı şekilde üyeleri çileci bir yaşam biçimine doğru ilerleyen, eski moral davranışlarla mücadele eden, sık sık kiliseye giden, topluluklarını genişletmeye çalışan ve ağır ağır totaliter bir tarikata dönüşmekte olan dinî bir topluluğu kendi egemenliğine almasını sağlayan "Zorunlu Kurtuluş Ahiti" kitabının yazarı Vikar⁹ Dyuli'nin karakterinde belirgindir. İrlandalı Avukat O'Kelly, İngilizleri: "<...> *midyeler gibi mümindirler ve su geçirmez çizmeler gibi ciddidirler,*" diye ironize ediyor, onunla birlikte yazar da. Niçin? İngiliz edebiyat bilimci D.Y. Richards bunun dinsel alanda açığa çıkmış son derece açık bir entropi olduğunu düşünüyor, çünkü yazar "din tarafından dayatılan her şeyin" düşmanı, İngilizin ya da Batılının sofuluğunu özel örnek olarak almış ve bu özelliği "Adalılar" ve "İnsan Avcısı"nda yergisel bir tutumla anlatmıştır.¹⁰

Anılan gruptaki şahıslar arasında, adeta Tanrı rolüne talip olan, yakınındakileri kurtarma ve cezalandırma, her konuda sınırlandırma ve onların yaşamlarını düzenleme hakkını kendisinde gören Dyuli dikkat çekiyor.

⁷ Замятин, Ев.И., *Рукописные наследия//Рукописные памяти*, СПб., 1997, ВИП. 3. Том 1, С. 197.

⁸ Bkz. Ницше Ф., *Сочинения*: В 2 т., М., 1996. Т.1.с.61, 92-93.

⁹ Vikar, 1. mahalle papazı, 2. naip, vekil.

¹⁰ Bkz. Richards, D.J., *Zamyatin: Sovyet Heretic*. Londra, 1962.

Böyle bir düzenleme yapmanın amacı, uysal ve kişilikleri yok edilmiş insanlardan insan görüntülü robotlar yapmaktır. Bir hiciv yazarı olan Zamyatin, eşlerin kuru akılcılığının ifadesi olarak Dyuli'yi, bu vikarın ideolojik taraftarlarının ifadesi olarak da mekanizmayla söz konusu kişilerin yaşamlarının kıyaslanması üzerine kurulmuş grotesk “insan-makine” metaforunu bulmuştur. “İnsan-makine” metaforu, ateş ve kılıç yardımıyla yeryüzü cenneti kurmaya niyetli ideolog kahramanın gaddarlığını ortaya çıkartıyor: “<...> biz, biz -her birimiz- yakınımızdakileri kurtuluş yolunda takip etmeliyiz, örümcekler gibi takip etmeliyiz, köleleri takip eder gibi takip etmeliyiz. Şeytanın özgür evlatları olmalarındansa bırakın Tanrı'nın köleleri olsunlar...”¹¹ “Adalılar”da alicenap bir amaçla bu amaca ulaşmak için kullanılan araçlar arasındaki çelişki gösterilmektedir. Bir “mümin”, bir müridiyle beraber Jesmond'daki topluluktan “kopmaya” çalışan Sir Kemble'ı kurtarmak isterken genç beyefendinin nişanlısını ve arkadaşını izler ama sonunda kahramanın kurtuluşuna değil ölümüne neden olur.

“Apollonianca” bir belirginlik ve dış görüntüdeki heykellikten sirayet eden içsel donukluk, bu tipin kişilerine özgü bir özelliktir. “İnsan Avcısı” başlıklı öykünün kahramanı Kusurlarla Mücadele Topluluğunun “Apostolu” Craggs sürekli olarak demir döküm anıt<çık>la, karısı ise aşk duygusunu öğreninceye kadar mermerle kıyaslanıyor. Yapılan kıyaslamalar bu psikolojik tiplerin fakirliğini gözler önüne seriyor ve primitif imgelerin yaratılmasına yardım ediyor. Bu Apollonianca ya da entropik gelenek O'Kelly'nin, yazarın pozisyonunu aktaran sözlerinde maksimum ifadesini buluyor: “Birkaç yıl sonra meraklı bir seyyah, İngiltere'de taşlaşmış, hareketsiz insanları, kireçlenmiş bir biçimde ağaçları, köpekleri, bulutları... bulacak.”¹² O'Kelly'nin bu sözleri, “Adalılar”da yazar tarafından görülen negatif her şeyin felsefi ve sembolik genellemesidir.

Yazar, İngiliz ve İskoçyalı karamanlarının imgelerindeki rasyonel ve bilinçli kaynağa daha fazla vurgu yaptığı oranda, kinik ve akıllı bir şüpheci olan O'Kelly'nin, Artist Nancy'nin, aynı

¹¹ Замятин, Ев.И., *Собрание сочинений*: В 4 т., М., 1929, Т.3., с.65.

¹² A.g.e., s. 69.

şekilde büyüleyici dans ustası Didi'nin sanat insanlarının, üstün yetenekli Orgcu Bailey'nin imgesindeki Dionysianca- *irrasyonel*, spontane ve bilinçsiz kaynağı da vurgulayarak *İrlandalıların davranışlarını yönetiyor*. Zamyatin'e göre, İrlandalının enerji dolu kanı "İngilizlerin damarlarındaki ağır ağır ve sağduyuyla akan sıvıdan çok şaraba benziyor."¹³

Yazar, ikinci tip kahramanlara sempati duyuyor, zira nontrivial (sıradan, basit ve kolay olmayan) düşünce hazzı, duyguların özgürce oluşumu, toplum kurallarından ve moral normlardan nefret etme, öngörülemeyen davranışlar onlara özgüdür. Bu kahramanlar, iflah olmaz bir şekilde entropikler ve monoton Jesmond'da değil de içindeki ihtirası uyandıran fırtınalı bir denizin ve kanını kaynatan güneşin olduğu, şehir dışındaki Sandy Bay'da gerçeğe uygun olarak açığa çıkıyor. Zamyatin, burada Nietzsche'nin Dionysian anlayışını (Amerikalı yazar A. Shane'in ifadesine göre) R. Mayer'in güneş enerjisiyle ilgili görüşüyle birleştirerek, kendince sanatsal olarak yorumluyor. Bu iki anlayış Zamyatin'de küçük burjuva sınıfının gevşek dengesini yıkan ateşli ihtirasların sembolü oluyor.¹⁴ Sanatsal birikimi olan kahramanların algısında dumanın içinde kaybolan Jesmond ve Londra şiirleştiriliyor. Böylece Claude Mone'nin tablolarının ruhunda büyülü görüntüler doğuyor.

O'Kelly'nin imgesi özellikle anlamlı. Zamyatin'in bakış açısına göre, onda ulusal tarihin farklı dönemlerinde farklı sınıfların temsilcilerinde ortaya çıkan Büyük Britanya halkının en iyi nitelikleri birleşmiştir. Burada Luhter'in sapkınlığına inandığı için yakılan Çizmecî John'un hürriyetperverliği de Mary Stuart'a âşık olan aristokrat Riccio'nun cesareti de Oliver Cromwell'in isyankârlığı da vardır. İngiliz tarihindeki bu farklı olaylar sapkınlığın ve isyanın ortak anlamıyla birleşmiştir. Sapkınlar ve isyankârlar (yalnızca kişisel yaşam prensiplerini dile getirmiş olsalar bile) her zaman Zamyatin'in saygısını almışlardır.

¹³ Bkz. Makale "Richard Brinsley Sheridan"// Замятин Ев.И. *Избранное произведение*: В 2 т. М.; 1990, Т 2., С.333.

¹⁴ Bkz. Shane, A., *The Life and Works of Evgenij Zamyatin*, Berkley; Los Angeles, 1968.